

Capelle.

Den 5^{den} Augustus 1896 bezocht ik de gemeente Capelle; om 12½ van Waaspik vertrokken, kwam ik te ongeveer 1 uur aan het Raadhuis te Capelle. - Heel veel drukte om mij te ontvangen was er niet gemaakt; aan de meeste huizen hingen vlaggen, terwijl de Raadszaal versierd was. - In die Raadszaal vond ik den heelen gemeenteraad. Ik zat met de Heeren wat te praten; verbeende audien- tie arrondaris Abdellkoop, tevens lid der Provinciale Staten; ik las den gemeenteweldwachter eens de les, op verzoek van den burgemeester en van de leden van den Raad. - De weldwachter was nl. wel bekwaam als politiman, - hij is vroeger Marechaussee geweest, - maar hij was lui in het doen van zijn dienst. - Daarna onderhield ik mij weer met de raadsleden tot het moment, dat ik vertrekken moest; om althans iets te doen, werd toen van uit de woning van een wethou- der - juist tegenover het raadhuis - bij een piano een „bij leve lang“ gezongen. -

Ik reed langs den provincialen weg tot Labbegat, en van daar langs de Hooge Vaart naar Vrijhoeve-Capelle. - Aan het kasteel Luiderwijn stonden Jhr. en Mevrouw de Roy van Luiderwijn met hunne beide jongens mij op te wachten; van Frans de Roy - het jongste kereltje - kreeg ik een bouquet - een zeer aardige attentie. -

Luiderwijn is een aardig kasteeltje; witte muren, grootendeels met klimop begroeid. Standeling is er weinig of niet bij; wel een mooien moestuin; er moet ± 40 H. A. land bij hooren. -

De heele bevolking van Capelle is protestant; er zijn geen 20 katholieken.

Behalve eene aanmerking op het bijhouden van de bevolkingsregisters, was de administratie te Capelle (zoowel die van den secretaris als die van den ont- vanger) in zeer goeden toestand.

Den 18 Mei 1900 kwam ik weer in deze gemeente, komende van Besoyen en vond ik op het Raadhuis het Dagelijksch

Capelle.

Bestuur, zijnde de zelfde zleeren, die ik ook in 1896 had ont-
moet. — De wethouder Peijnen is landbouwer; de wethouder
Verheyden was dat vroeger ook, maar schijnt het landbouwen
nu niet meer uit te oefenen; Verheyden had relaties (een
zwager) in Brummen en sprak over Carolinenburg.

De archief van de gemeente is vrij goed in orde; jaarlifjes
wordt (sinds mijn vorig bezoek) gef. & beschikbaar gesteld, om
oude stukken in te binden, of wel in portefeuilles te verzamelen.

Voor het herbinden van de oude registers van den burgerlijken
stand liet men een binder te Capelle komen; omdat men ze niet uit
handen deefde geven; op het raadhuis volbrucht hij zijn taak.

De weg Borsje - Capelle - Waspik is een provinciale weg;
de overige harde wegen zijn in onderhoud bij de gemeente
of bij den polder; de gemeente heeft een vast wegwerk,
en behaft 's jaars 300 à 400 dl³ grint; die grint wordt gewon-
lijch aan het spijk, of nog hooger op den Kijn gebalgerd.

Door de Capelsche haven heeft de gemeente een uitstekenden
waterweg; het onderhoud van die haven kost nog al geld;
in 1900 rekende men f 1000 noodig te hebben om een volkij
nieuw te beschouwen.

De brandweer bestaat uit een vast corps van 110 mannen;
behoold met 15 cent per uur; deze regeling werkt slecht;
er zijn vaak onwilligen bij, die de spuiten vernielen. —

B. en W. roerden ten eerste hun secretaris Verhaagen
(een bulhij), sinds de volkstelling, d. i. sinds December
had hij geregeld 's avonds gewerkt tot precies 9 uur;
van 12-2, en van 5-6 was hij thuis; avrijns zat hij van
's ochtends 9 tot 's avonds 9 op de secretarie.

De veemarkten te Capelle bekekenen niet veel; toen
Belgie en Duitschland nog niet gestolen waren, gingen de
boeren met hun vee naar de markt te Rotterdam; nu gaan
ze naar die te Waalwijk. Te Capelle komen geen vee-
koopliu. — Men had eerst te Capelle twee vrij goede markten;
toen heeft men het gebal markten met 2 vermeerderd, en
nu waren geen van de 4 markten iets meer. —

Er zijn te Capelle twee openbare scholen: een te Capelle
en een aan de Sleistraat; aan de Sleistraat gaan de
meeste kinderen.

Capelle.

Er liep vroeger een tram van Capelle langs de Sleistraat
naar Waalwijk, in verbinding met de tram Tilburg -
Waalwijk; omdat die lijn geen voordeel opleefte, heeft men
er de exploitatie van gestaakt.

Voor het spoorwegverkeer heeft men een station Waalwijk,
wel Capelle; later verkreeg men zich zonder moeite nog een
halte Capelle Nieuwvaart. Deze halte vormt de kortste spoor-
binding voor de bewoners van Capelle, niet alleen, maar ook
voor hen, die over den nieuwen Vlaasmond woen en van het
Capelsche veer gebruik maken. —

De burgemeester Vermeulen, die een villaar bewoont dicht
bij de halte Capelle Nieuwvaart, schijnt mij een goedmoedig
man. Hij heeft nog al fortuin te hebben; van den rijken
Vermeulen uit hoontop land zou hij ± f 40.000 geerfd hebben.

De naburigen Eliddehoop te Capelle, Kant te Waalwijk
en Sleier te Waalwijk bereedderden samen den nagelaten
boedel van Vermeulen; zij hadden als hem verdienden geem-
dioneerd 1%, en geerfd f 20.000, Eliddehoop kreeg
de helft, de twee anderen ieder een vierde.

Op mijne audientie verscheen de plaatsvervangende
districts beaard de Jong; hij vertelde, dat er geen voldoende
toezicht werd gehouden tegen consumptie van aan be-
smetlijke ziekten gestorven paarden; ik verzoekt hem, mij
dit schriftelijk in te deelen; dan zou ik er werk van
maken.

Den 2 y llii 1904 kwam ik weer in Capelle; van uit
Waalwijk bezocht ik dienselfden dag nog Lehen en Sprang
Volgens B. en W. neemt het gebal socialist in Capelle niet toe.
In het najaar van 1903 hield de afgescheiden dominee Brun-
melkamp uit Capelle aldaar een openbare voordracht,
en gaf gelegenheid tot debat. Een bekend socialist uit Tilburg
(hij werd mij beschreven als de man met den grooten
rooden baard) was daarvoor overgekomen, geëscort door
door de onderwijzers de Bye uit Waalwijk, Ebel uit
Sprang en Neutenboom uit Capelle. In het debat behield
dominee Brunmelkamp de overhand.
Van de y konnmalige raadsleden erfden er zes mede van

Capelle.

den schaprijken Vermeulen uit Chaatsheuvel.

Er is veel verzie in de gemeente. Vooral bij raadsverkiezingen blijkt dat. Bij laatste raadsverkiezing werd het afbreken der raadsleden Kleynmans uitgezwoepen en vervangen door Oerlemans. Kleynmans was een uitstekend raadslid; voor hem had echter niemand bijzonder gewerkt; Oerlemans was hard gewerkt, en waken vele stemmen gekocht. —

Voor deser dagen hebben Kleynmans en Oerlemans in een herberg over die verkiezing groote reuzie gehad; het ging op schaden af. — Er blijft nu de stemming dus wel rakkere gemeente heeft enkele bezittingen; uitgestrekte eigen landmen heeft gemeente nooit bezaten.

In Capelle wordt de arbeid aan het onderhoud der wegen publiek aanbesteed; een skaal, dat bijzonder slecht werkt.

Er is in Capelle geen algemeen begraafplaats; alles wordt begraven op herdehof van de hervormden. De gemeente is echter wel in het bezit van een eigen kerkhof, naast het herdehof.

Dr de Kroon en Dr v. d. Meulen worden beurtelings, ieder voor een jaar, belast met den geneeskundigen dienst van de armen.

Drinkwater lakt altes wenschen baer; men drinkt regenwater, of gefiltreerd water.

Er is weinig schoolverzuim; de Roomsche meisjes uit de Kern bezoeken de byzondere school te Waspik.

Er wordt herhalings onderwijs gegeven; daarvoor is echter weinig liefhebberij.

Broods gebrek wordt in Capelle niet geleden; men zou echter zeer gaarne zien, dat er zich enige industrie vestigt, het liefst een scheepstimmerwerf. Het naburige Waspik bestaat daarvoor bijna helemaal; vele menschen uit Capelle gaan op de werven in Waspik werken. Kan op de Capelsche waard zou zoo'n mooie gelegenheid zijn om een scheepstimmerwerf te bouwen.

De enige groote schouffabriekant is Vos in de Nieuwstraat. Hij werkt met 70 tehuis werkende knechts; heeft gedwongen wijkverhuizing en deurfde toch te reclameren, toen hij in den hoofdelijken dinstag naar een inkomen van f 200 werd

Capelle.

aanvraaglagen.

De bond in Capelle nog denzelfden secretaris: den hulk Verhoeven; hij had zijn secretarie uitstekend in orde. Voor eenige oude rekeningen maken nog postfeuitjes worden aangemaakt. —

Op de secretarie te Capelle zat als volontair een jongentje van $\pm$ 20 jr, genaamd; deze erfde, veld erfge, naam in den zesden graad van bouwingmaanden Oermeulen, ruim f 70.000. — Genoemde erfenis werd verdeeld in 2 staken; in de ene staak was die jongen greeks, liegt in een 17de gedeelte.

Den 15 April 1904 kwam ik weer in Capelle. Mijn gesprek met Ben W. liep vooral over den toestand van de arbeidende klasse. — Wethouder Nijken deed zich kennen als een echt conservatief; wethouder Waelder (= de candidaat notaris van het statenlid, notaris Middelhoop) veldde veel voor de nieuwere richting, en wilde gaarne, dat de gemeente steun verleent bij woningbouw, verschaffing van goed drinkwater enz. — Wat het drinkwater betreft, men had onderhandeld met de waterleiding maatschappij te Waalwijk, om een leiding door de gemeente te krijgen; die maatschappij wilde gaarne water leveren, maar dan moest de gemeente de leiding leggen. — Bangerien daarmede een kapitaal van $\pm$ f 15.000 zou opmaakt zijn, en de financiële toestand van de Staatschappij niet rooskleurig leek, zoodat men de kans liep, bij déconfiture der R. V. zijn geld kwijt te zijn en geen water te hebben, behalve men vrooer op de zaak niet in te gaan. — Het drinkwater te Capelle moet afschuwelijk zijn, bereijgt er ook geen beter water aan te boren is, omdat op 30de diepte een aerbank zit, waar men niet door kan boren; in tegenstelling met het water te Dleistraet, alwaar men behoort goed drinkwater kan aanboren.

De hoofdelijke onslong in Capelle is zeer zwaar; men zit voor zware aflossingen van geldleningen; in 1911 zijn die leningen afgelost, en krijgt de gemeente

Capelle.

de beschikking over een drie duizend gulden 5 jaars
meer. Vele dubbelige verbeteringen wachtten daarop.

De vicinaar liep vroeger met een zijtak van Waals
heuvel naar Capelle. Men heeft het die tram zoo
moeilijk gemaakt, haar tot zoo veel uitjagen gekom-
men, maar den strijd om het bestaan zoo zwaar
gemaakt, dat zij den slatte den strijd heeft opgegeven.
Wel jammer voor Capelle! het drukke verkeer, dat nu
via ~~van~~ de Waalwijksche haven plaats heeft, geschiedt
vroeger ~~aan~~ via het Capelsche veer, dat daarvoor veel
beter gelegen lag; men heeft echter in Capelle de kip, die
de jaarden eeuwen leydte, geslacht.

Den 27 April 1912 kwam ik weer in de gemeente; te
voren was ik in Vrijhaere Capelle geweest; ik maakte
den tocht van uit den Bosch.

Ik verleende audientie aan notaris Middelkoop; hij kwam
eenvoudig zijne opwachting maken en bleef zeer onder
den indruk van de decoratie van notaris de Voelt de
Waalwijk. Ruim een jaar geleden was hij door de Voelt
slecht behandeld; deze was toen deswege door de kamer van
toezicht berispt; Middelkoop had gewild, dat hij geschorst
was geworden. — Jammer, dat zulke toevallen niet gebeurd is,
want dan zouden velen de oogen zijn open gemaakt, en zij be-
waard zijn gebleven voor de groote schade, welke zij nu hebben.

Welhouder Middelkoop, een zoon van den notaris, is
ziek; met den burgemeester en den welhouder Rijken maakt
ik dies den tijd wel praten.

Welhouder Rijken maakt mij een beteren indruk dan
vroeger; hij richtte een coöperatieve stoomzuivelfabriek
op, staande aan de blooge Vaart, vlak bij Vrijhaere; daarop
lijkt wordt daar op het moment 6000 liter melk verwerkt.

Een landbouwevereeniging in den afgelopen winter volgede
hij van het begin tot het einde; hij deed zulks, om het voorbeeld
te geven, en om de andere leerlingen tot volhouden en volhou-
den aan te sporen; hij wist ook gedaan te krijgen, dat tal
van leerlingen de jeugdigheid kwamen, om hetgeen zij geleerd
hadden ook de praktijk te toetsen.

Capelle.

Ik gaak den boeren in Capelle over het algemeen niet goed; zij
zijn zeer achterlijk en niet meer op de hoogte van hun bedrijf.
Vooral de boeren die in de vleistraat wonen, zijn in de laatste
25 jaren sterk achteruit gegaan; de vleistraat is thans de
minst welvarende wijk in de gemeente.

Ik zieental van Capelle gaak loomgemaal achteruit; vooral
daarvoor is er geen gebruik aan goede arbeiders woningen; de
woninghuur bedraagt + f. 10 per week. Maar de helft van de
mensen woont op hun eigen. De boeren arbeiders verdienen
+ f. 8. — in de week; de boeren slechts tot f. 200, maar die zijn
haast niet meer te krijgen; meiden zijn heelmaal niet; die gaan
liever dienen in den 'Koning of Rotterdam; dan worden ze
„dames”. —

Naast de schoenfabriek van Vos, met + 70 arbeiders, is er nog een
kruide verzen van Kerst, met + 35 arbeiders. De gedurongen
wintervering hiert er helaas zeer weinig.

De geest van de bevolking is zeer goed; van socialisme merkt men
niets meer.

Zieh drinkwater is en blijft slecht; men ziet echter geen kans, om
daarin verbetering te brengen; gemeente kat dat niet betalen. —

De Capelsche haven wordt door de schipperij veel beter gevan-
den dan de Waalwijksche; jammer, dat de zoo weinig ver-
ker is. — Zieh een De Haven is zeer duur in onderhoud;
nog koelbaarder is het onderhoud van den weg naar het
veer; met stormweer inundiert de weg, en wordt de bestra-
king los; men heeft een zwaren steenslag weg aangelegd, en
dieh met de stoomwals vastgewalst; desniettegenstaande
heeft men nog veel moeite, om den weg goed te houden.

Burgemeester Vermeulen heeft zijn mooie villa
tegenover het station verkocht; hij woont thans met een
gebruiksover zoon samen, schuin tegenover zijn vroeger woon-
huis. —

Den 1 Augustus 1914 kwam ik weer in Capelle; dien
zelfden dag bezocht ik nog Vrijhaere Capelle en Waspik.
Van Vrijhaere Capelle had de burgemeester Valters in mijn
rijtuig meegenomen naar Capelle; hij vertelde mij van
zijn huwbuder Rijken, dat hij een week was voor de gemeente

Capelle.

en voor zich zelve. Nijhien had voor eenigen tijd een groote erfenis gekregen; burgemeester had ^{toen} gehoopt, dat hij wat minder gierig zou worden; maar het was haer eehder erger geworden. — Burgemeester meende, dat ~~alle~~ ^{alle} voortgang van gemeente tegen lijdol, uit vrees, om middelen te moeten beschikbaar stellen, welke dien voortgang zouden kunnen bevorderen. — De houthouder lijdolhoop is een zoon van den notaris; hij is candidaat notaris, en hoopt later zijn vader op te volgen. — Volgens Valler is de jonge lijdolhoop een verkapte socialist; hij is een trocken kesser van „het Volk“ en maakt daarvoor propaganda. Zom lijdolhoop „het Volk“ ter lezing bood aan de jonge secretarie ambtenaren, heeft Valler daarvoor een stakje gestoken, en verboden, dat „het Volk“ op het gemeentehuis kwam.

De oude lijdolhoop is gewoon liberaal; volgens Valler is hij echter een heftig tegenstander van alle leerselling op loop.

Valler zelf rekent zich tot de uiterste rechtzijdige.

De Kroombalerfabriek aan de Blooye Vaart verwerkt thans 12000 L. melk daerop, werkt gunstig; uithe. kunde directeur; leerling van de Zuivelschool te Bal. swart; aan bouw en inrichting kostte fabriek sinds oprichting voor ± 8 jaren ± f 45.000. —

Industrie floreert. Op het moment is er weer een groote schoenfabriek in aanbouw voor de zleeren Kerst en Verlemans.

Gedevencopen winkelvering is er in de gemeente niet. Er zijn enkele socialistien in de gemeente; georganiseerd zijn ze nog niet.

De landbouw blijft achterlijk; voor ontwikkeling hebben de boeren geen belangstelling.

Den 9^{den} Mei 1921 bezocht ik Capelle, Vryhaem Capelle en Sprang.

Om in den woonwoud te voorzien werden 20 woningen gebouwd. — Eene aanrager om

Capelle.

Nijhs skun in den bouw van 4 woningen is nog in be. handeling.

Gemeente zal ook water krijgen van de waterleiding el 1ste Noord. West Brabant, daerndeelen en obligatien f 122.000. — In 1922 zal al water geleverd worden. Burgemeester Valler zit in den Raad van Beheer. —

Een electriciteitsnet aanbesteed voor f 70.000. Het had reeds December 1920 gereed moeten zijn. Is nog niet gereed. aangekomen door lijnspr. en te te Amsterdam.

Volgens de rentabiliteits rekening moet het be. drijf zich na drie jaar dekken: deficiet gesaamd op f 5000. — f 3000. — en f 1000. — Er zijn 200 aansluitingen, waaronder 3 fabrieken en 1 molen. Volgens den burgemeester valt het gebal aansluitingen erg mee, en zal men binnen drie jr geld over houden.

Hoofdelijke aanslag f 24.000 = 6 1/2%; de invoering van de lager onderhuysnet zal bovendien aan gemeente nog al geld kosten.

Ziezen de vereening van Capelle met Vryhaem Capelle en Sprang verbleerde zich met houthouder Michael; hij geeft geen andere matieen, dan dese, dat het denkbeeld in Capelle niet populair was. — Burgemeester Valler is er blijbaar voor; houthouder Snee was afwezig.

De landbouw gaat nog goed; aan de coöperatieve Kroombalerfabriek aan de Blooye Vaart wordt dagelijks 17.000 L. melk verwerkt. De landbouw cursies wordt goed gevolgd; de boeren uit de Pleisstraat zijn niet meer ho achterlijk.

Enkele socialistien in gemeente; de bevalking, vooral de mindere klasse, over het algemeen zeer orthodox.

De capaciteit van het Zuider Afwaterings kanaal schaat den verlaablen winter te kort; langdurige Noord West wind was oorzaak, dat

Capelle.

het water bij ebbestand te laag bleef; er werd tan
veel nadeel geleden aan bouw-ten weilanden. Men
meent, dat er noodzakelijk een centrifugaal pomp
(evenals aan het Noorder Afwateringskanaal)
bij moet komen, om den waterstand te kunnen
beheerschen.

Capelle